

POLITISK STREIK

Notat
19.12.2014

Norsk
Tjenestemannslag

POLITISK STREIK

Hva er politisk streik?

Politisk streik er en streik som retter seg mot politiske vedtak, forestående eller allerede besluttede vedtak. Streiken kan arrangeres som en lokal, regional eller landsomfattende/sentral aksjon. For å kunne bli betraktet som en lovlig streik, må den politiske streiken være av kort varighet, være varslet på forhånd, og det er en forutsetning at formålet med streiken/aksjonen ikke er å framtvinge forandringer i de tariffmessig ordnede forhold. En lovlig politisk streik må altså ikke ha som siktemål å påvirke egne lønns- og avtalevilkår.

Indirekte kan en politisk streik få virkning på egen lønns- og avtaleforhold, men den må ikke være en del av en bestående forhandling. Eks. det er akseptert som lovlig å gjennomføre en politisk streik for å markere motstand mot endringer i sykelønnsordningen, mens en politisk streik for å markere misnøye med at bedriften går til nedbemanning ikke er god tatt.

Deltakelse i politisk streik er, i motsetning til tariffstreik, frivillig.

Lovlig eller ulovlig politisk streik?

Så lenge tariffavtalene består er det fredsplikt. Det innebærer at det bare er under gitte forutsetninger i forhandlinger om nye tariffavtaler/overenskomster eller revidering av gamle at det er lov å gå til streik. Politisk streik er et unntak fra denne fredsplikten.

Dersom det er tvil om den politiske streiken er lovlig eller ikke, kan arbeidsgiver bringe spørsmålet inn for Arbeidsretten som tar endelig stilling til lovligheten. Dersom streiken blir dømt ulovlig, kan både de organisasjonsledd som har tatt initiativ til streiken og deltakende medlemmer bli gjort erstatningspliktig.

Dersom arbeidsgiver aksepterer den varslede streiken som en politisk aksjon, vil ikke spørsmålet bli brakt inn for Arbeidsretten.

Arbeidsretten har gjennom flere saker lagt vekt på følgende kriterier for å kunne akseptere en politisk streik som lovlig. Streiken skal være:

- kortvarig (normalt 1-2 timer)
- varslet (normalt ca 2 uker før gjennomføring)
- rettet mot politiske standpunkt som ikke direkte berører egne lønns- og avtaleforhold

En politisk streik må fylle alle de tre vilkårene for å kunne bli akseptert som en lovlig aksjon.

Varighet

Varigheten kan være alt fra noen få minutter til et par timer, mens varighet utover dette kan det være vanskeligere å få aksept for fra arbeidsgiver eller rettslig.

Varsling

Det organisasjonsledd som har vedtatt å iverksette eller slutte seg til en politisk demonstrasjonsstreik, må varsle den enkelte arbeidsgiver. Varsling skal skje så tidlig som mulig og normalt bør det varsles senest 2 uker før gjennomføring. Varslingen kan være kortere dersom forholdene tilsier det.

Varslet bør inneholde tidspunkt for den politiske streiken, varigheten, hvilken form aksjonen har og hvem som oppfordres til å delta.

Vi gjør oppmerksom på at arbeidsgiver kan kreve å få utlevert lister over medlemmer som har deltatt i streiken og trekke de som deltar i lønn for den tiden aksjonen varer.

Det enkelte medlem må derfor melde fra til sitt organisasjonsledd og til sin nærmeste overordnede dersom de deltar. Dette for å sikre at bare deltakerne i den politiske streiken eventuelt blir trukket i lønn.

Beslutningen om iverksettelse og deltakelse

Landsomfattende streiker vil bli besluttet av LO eller forbundet. I tillegg kan lokale organisasjonsledd vedta å delta i politiske streiker som har lokalt opphav. Det er en forutsetning at slike aksjoner holdes innenfor de eksisterende regler i arbeidslivet.

Dersom det er aktuelt med en landsomfattende politisk streik for NTLs medlemmer, vil det være forbundsstyret som eventuelt vedtar en slik politisk markering og oppfordring til å delta.

De vanlige reglene om hvem som skal være unntatt fra streik, gjelder ikke denne type streik. NTL kan ikke tvinge sine medlemmer til å delta i politiske markeringer. Lokale organisasjonsledd kan heller ikke ved flertallsvedtak ta ut hele gruppen i politisk streik dersom noen medlemmer ikke ønsker å delta. Å delta i politiske streiker er frivillig for det enkelte medlem.

I noen tilfeller kan situasjonen være slik at forbundet eller det lokale organisasjonsleddets styre oppfordrer medlemmene til å delta i en politisk markering, men det vil fortsatt være anledning for det enkelte medlem å avstå fra å delta.

POLITISK STREIK

Når det gjelder embetsmenn vurderes spørsmålet bl.a. under hensyn til de prinsippene som gjelder for embetsmenn og andre offentlige ansattes ytringsfrihet. Justisdepartementets lovavdeling har tidligere uttalt at det er tvilsomt at det er noe til hinder for at embetsmenn tar del i denne type lovlige politiske streiker.

På den andre siden vil lojalitetsplikten kunne sette grenser for en slik deltakelse. Tjenestemenns lojalitetsplikt vil kunne innebære en særlig begrensning i adgangen til å ta del i politiske demonstrasjoner, spesielt for embets- og tjenestemenn innen departementene og andre politiske organer. Det har for eksempel i en konkret sak vært antatt at embetsmenn var avskåret fra å delta i en politisk demonstrasjonsstreik som rettet seg mot Regjeringens budsjettforslag i skolesektoren.

Det antas imidlertid at militære tjenestemenn har streikeforbud.

§ 44 i hovedavtalen i staten, "Arbeidstakere som ikke skal tas ut i streik", gjelder ikke direkte ved demonstrasjonsaksjoner, men hensikten med paragrafen kan følges så langt det passer.

Dersom arbeidsgiver ønsker å konferere med tillitsvalgte om unntak fra streiken, bør vi medvirke til løsninger som medfører at det enkelte medlem ikke skal komme i en uholdbar lojalitetskonflikt i forhold til arbeidsgiver.

Trekk i lønn

Selv om en politisk streik er av kort varighet og er en lovlig aksjon, så har arbeidsgiver anledning til å foreta trekk i lønn for den tiden streiken varer. Erfaring viser imidlertid at arbeidsgiver ofte velger å ikke foreta dette lønnstrekket fordi omkostningene ved å beregne bortfall av lønn for 1 eller 2 timer er relativt store.

Eventuelle lønnstap ved politiske streiker vil ikke bli dekket av NTL.

VEDLEGG

Utdrag fra Hovedavtalen LO-NHO og Hovedavtalen LO- Virke

Politisk streik er ikke regulert gjennom lovverket, men retten til å kunne markere politiske holdninger i arbeidslivet er etter lang praksis akseptert. LO og NHO, og LO og Virke har følgende liklydende tekst i sine hovedavtaler:

Hovedavtalen LO - NHO
§ 3-14 POLITISKE DEMONSTRASJONSAKSJONER

Hovedavtalen LO-Virke
§ 6-3 POLITISKE DEMONSTRASJONSAKSJONER

Partene anerkjenner gjensidig retten til å iverksette politiske demonstrasjonsaksjoner. Det er en forutsetning at formålet med aksjonen ikke er å fremtvinge forandringer i de tariffmessig ordnede forhold.

Politiske demonstrasjonsaksjoner skal forhåndsvarsles. Den som oppfordrer til aksjonen skal så tidlig som omstendighetene tillater varsle tariffmotparten, og dessuten sørge for varsling av aktuelle tillitsvalgte og bedrifter. Varslet skal angi tidspunktet for aksjonen, dens bakgrunn og forventede varighet. Siktemålet med forhåndsvarselet og eventuell etterfølgende drøfting er å gi berørte parter tid og anledning til å innrette seg slik at aksjonen ikke griper inn i virksomhetenes ordinære drift i større grad enn nødvendig.

Bestemmelsene over, tar ikke sikte på å endre rettstilstanden skapt gjennom Arbeidsrettens praksis om politiske demonstrasjonsaksjoner.

(lik tekst i begge hovedavtaler).